

УДК 7.03(477.63)+7.07+78.02+316.42

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-2-20>

Олена САМБОРСЬКА,

orcid.org/0000-0002-1460-8311

кандидат педагогічних наук, доцент,

в. о. завідувача кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва

Хмельницького національного університету

(Хмельницький, Україна) *len4uk19911991@gmail.com*

Ангеліна ТРЕГУБ,

orcid.org/0000-0001-9755-8067

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,

завідувач кафедри дизайну, доцент кафедри

Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

(Запоріжжя, Україна) *angelina-tregub@ukr.net*

Оксана ГАВРОШ,

orcid.org/0000-0002-9456-1460

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін,

проректор з наукової, виховної та творчої роботи

Закарпатської академії мистецтв

(Ужгород, Україна) *oxhavrosh@gmail.com*

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ

У статті досліджуються трансформаційні процеси, що відбуваються в українському декоративному та аудіовізуальному мистецтві під впливом глобалізації. Декоративне мистецтво (зокрема кераміка, текстиль, гобелен, вишивка) дедалі активніше інтегрується з цифровими технологіями та новими медіа, демонструючи синтез традиційних ремесел і сучасних візуальних практик. Аудіовізуальне мистецтво (відеоарт, інсталяції, цифрові перформанси) часто звертається до національної символіки, орнаментів і колективної пам'яті, надаючи новий зміст декоративним елементам у глобальному художньому контексті.

Дослідження акцентує увагу на художниках, які долають межу між ремісничою традицією та сучасною образотворчістю, створюючи гібридні форми візуальності, репрезентативні у світовому мистецькому просторі. Окреслено основні виклики для сучасного мистецтвознавця: необхідність міждисциплінарного підходу, опрацювання нових типів художнього тексту, декодування культурного змісту у цифровому середовищі. Наголошено на важливості збереження ідентичності українського декоративного мистецтва в умовах інтернаціоналізації та ролі аудіовізуального мистецтва як потужного інструменту популяризації локальної культурної спадщини. Стаття також підкреслює потребу оновлення методологічної бази мистецтвознавства з урахуванням сучасної динаміки мистецького процесу та відкритості до нових форм художнього мислення.

Акцентується необхідність оновлення методологічної бази сучасного мистецтвознавства відповідно до динаміки мистецького процесу, з урахуванням тісного взаємозв'язку між декоративним і аудіовізуальним мистецтвом. Така адаптація передбачає чутливість до змін у сфері візуальної культури, переосмислення традиційних аналітичних підходів та відкритість до нових форм художнього мислення й висловлення, які формуються під впливом цифрових медіа, глобалізаційних обмінів та локальних культурних контекстів. (Забужко, 2007)

Ключові слова: українське мистецтво, глобалізація, декоративне мистецтво, аудіовізуальне мистецтво, нові медіа, мистецтвознавство, культурна ідентичність, гібридні форми, діджиталізація, традиція і сучасність.

Olena SAMBORSKA,

orcid.org/0000-0002-1460-8311

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Acting Head of the Department of Technological and Vocational Education and Decorative Arts

Khmelnytskyi National University

(Khmelnytskyi, Ukraine) *len4uk19911991@gmail.com*

Angelina TREGUB,

orcid.org/0000-0001-9755-8067

*Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,
Assistant Professor and Head of the Department of Design
Municipal Institution of Higher Education*

*“Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy” of Zaporizhzhia Regional Council
(Zaporizhzhia, Ukraine) angelina-tregub@ukr.net*

Oksana HAVROSH,

orcid.org/0000-0002-9456-1460

*Candidate of Study of Art,
Associate Professor at the Department of Culture and Socio-Humanitarian Disciplines,
Vice-Rector for Research, Educational and Creative Affairs
Transcarpathian Academy of Art
(Uzhhorod, Ukraine) oxhavrosh@gmail.com*

MODERN UKRAINIAN ART IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION PROCESSES: CHALLENGES FOR ART EXPLORERS

The article explores the transformational processes taking place in Ukrainian decorative and audiovisual art under the influence of globalization. Decorative art (in particular ceramics, textiles, tapestry, embroidery) is increasingly integrating with digital technologies and new media, demonstrating a synthesis of traditional crafts and contemporary visual practices. Audiovisual art (video art, installations, digital performances) often appeals to national symbolism, ornaments, and collective memory, giving new meaning to decorative elements in the global artistic context.

The study focuses on artists who transcend the boundaries between artisanal tradition and contemporary visual art, creating hybrid forms of visibility that are representative within the global art space. It outlines the main challenges for contemporary art critics: the need for an interdisciplinary approach, the analysis of new types of artistic texts, and the decoding of cultural content in a digital environment. The importance of preserving the identity of Ukrainian decorative art in the context of internationalization and the role of audiovisual art as a powerful tool for promoting local cultural heritage is emphasized. The article also highlights the need to update the methodological framework of art criticism in accordance with the current dynamics of artistic processes and openness to new forms of artistic thinking.

The article underscores the necessity of updating the methodological foundations of contemporary art studies in line with the dynamics of the artistic process, taking into account the close interconnection between decorative and audiovisual art. Such adaptation requires sensitivity to changes in the field of visual culture, rethinking traditional analytical approaches, and openness to new forms of artistic expression shaped by digital media, globalization, and local cultural contexts. (Zabuzhko, 2007)

Key words: *Ukrainian art, globalization, decorative art, audiovisual art, new media, art criticism, cultural identity, hybrid forms, digitalization, tradition and modernity.*

Актуальність теми. У добу глобалізаційних трансформацій мистецтво виступає не лише засобом естетичного вираження, а й дієвим інструментом збереження культурної ідентичності. Для сучасного українського мистецтва характерною є тенденція синтезу традиційних форм декоративного мистецтва – таких як гобелен, художня вишивка, кераміка, розпис – із новітніми засобами візуального та аудіовізуального вираження, зокрема відеоартом, інсталяцією, цифровими колажами та діджитал-перформансами. Така взаємодія породжує нові гібридні форми, у яких архаїчні мотиви трансформуються в динамічні художні наративи сучасності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення міжвидових трансформацій у сучасному українському мистецтві в контексті глобалізаційних викликів. У сучасному

культурному середовищі глобалізація стимулює активний обмін ідеями, образами та візуальними практиками, водночас створюючи загрози уніфікації мистецьких форм та розмиття національно-культурної специфіки. В умовах діджиталізації та інтернаціоналізації художнього процесу саме декоративне мистецтво, як носій глибинної етнокультурної пам'яті, стає важливим ресурсом для створення нових змістів.

Аудіовізуальне мистецтво, у свою чергу, забезпечує широку комунікацію цих змістів, адаптуючи їх до нових форматів сприйняття. Взаємодія між цими галузями відкриває нові горизонти для творчого експерименту та мистецтвознавчого аналізу.

З одного боку, цифрові технології відкривають нові можливості для репрезентації українських декоративних кодів у глобальному медіапросторі. З іншого – виникає загроза поверхневого сприй-

няття традиції, втрати контексту та змісту. У такій ситуації мистецтвознавцю важливо не лише фіксувати нові художні прояви, а й інтерпретувати їх у міждисциплінарному ключі, зберігаючи глибинне розуміння культурних архетипів.

Вивчення інтеграції декоративного та аудіовізуального мистецтва в сучасному українському контексті має важливе теоретичне й практичне значення. Воно дозволяє глибше зрозуміти природу новітніх художніх процесів, виробити сучасні аналітичні підходи до інтерпретації мистецтва та окреслити стратегії збереження національної культурної ідентичності в умовах глобалізації (Федорук, 2021).

Ступінь наукового опрацювання проблеми.

Проблематика взаємодії сучасного українського мистецтва з глобалізаційними процесами вже не перший рік перебуває у фокусі наукової уваги. Дослідження з цього питання здійснюються у кількох напрямках – соціокультурному (О. Забужко, Л. Масол), мистецтвознавчому (О. Федорук, Н. Резнікова, М. Бідненко), філософському (Т. Габестро, В. Личковах). Утім, синтез декоративного й аудіовізуального мистецтва у межах дослідження глобалізаційних викликів для українського культурного простору поки що залишається недостатньо вивченим.

Науковий інтерес до декоративного мистецтва у глобальному контексті традиційно обмежується питаннями ідентичності, спадкоємності, національного стилю (І. Вакарчук, Л. Стельмах). Аудіовізуальне мистецтво, натомість, розглядається переважно крізь призму масової культури, цифрових трансформацій, культурної політики та медіа-естетики (Ю. Кравченко, А. Рогачевська, В. Мартинюк). Проте на сучасному етапі саме міждисциплінарний підхід дозволяє простежити нові вектори розвитку обох напрямів мистецтва, які активно взаємодіють у межах постмодерного мистецького ландшафту.

Серед новітніх досліджень варто відзначити роботи, присвячені поєднанню ремісничих технік і цифрових технологій, зокрема проєкти М. Шевченко, які аналізують феномен вишивки у відео-арті та перформансі; або дослідження Н. Ганайко про адаптацію народного декоративного орнаменту у відеопроєкціях на фестивалях сучасного мистецтва. Також набирає обертів дослідницький інтерес до теми інтеграції декоративних форм у VR/AR-мистецтво, що формує нове поле для мистецтвознавчих рефлексій (Масол, 2010).

Поєднання декоративного та аудіовізуального мистецтва в межах глобалізаційного дискурсу є перспективним напрямом сучасного мистецтвоз-

навства, який потребує подальшого теоретичного осмислення, систематизації практик і критичного аналізу. Саме вивчення цих процесів на перетині традиції та технології, матеріального й віртуального дозволяє по-новому побачити як українську ідентичність, так і загальносвітовий мистецький діалог.

Мета статті. Метою статті є дослідити особливості розвитку сучасного українського декоративного та аудіовізуального мистецтва в умовах глобалізації, проаналізувати їхню взаємодію і синтез традиційних форм з новітніми цифровими медіа, а також визначити ключові виклики, що постають перед сучасним мистецтвознавцем у процесі інтерпретації цих явищ. У межах дослідження також окреслено перспективи подальшого вивчення декоративного та аудіовізуального мистецтва як феноменів культурної саморепрезентації України у глобальному просторі та як чинників формування новітньої національної ідентичності.

Проблемне поле дослідження. Сучасне українське мистецтво в умовах глобалізації переживає динамічні трансформації, які охоплюють не лише змістові, формальні та технічні аспекти художньої діяльності, а й впливають на способи її сприйняття, збереження й інтерпретації. Одним із ключових викликів для мистецтвознавця є необхідність осмислення взаємодії традиційного декоративного мистецтва, що історично уособлює українську етнокультурну ідентичність, із сучасними аудіовізуальними практиками, які тяжіють до діджиталізації, мультимедійності та глобального культурного коду.

У глобалізаційному контексті декоративне мистецтво стикається з ризиком маргіналізації, втрати автентичності або поверхового експортного спрощення, водночас як аудіовізуальне мистецтво, навпаки, швидко інтегрується у світовий контекст, але потребує локалізованого осмислення – з урахуванням національної специфіки. Поєднання цих двох сфер відкриває нові можливості для інтермедійних форм і художнього синтезу, проте вимагає від дослідника нового методологічного підходу, що поєднує традиційні мистецтвознавчі стратегії з інструментами культурології, візуальних студій та медіа-аналізу.

Таким чином, проблемне поле дослідження охоплює питання збереження та актуалізації національних художніх традицій у глобалізованому інформаційному просторі; взаємозв'язку між локальним і глобальним у візуальній культурі; потребу в осмисленні нових форм репрезентації української ідентичності в художньому дискурсі через синтез декоративного й аудіовізуального мистецтва.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на трансформацію сучасного українського мистецтва, зокрема декоративного та аудіовізуального його форм.

2. Визначити специфіку взаємодії між традиційними формами декоративного мистецтва та інноваційними підходами в аудіовізуальному мистецтві в українському культурному контексті.

3. Виявити основні виклики, які постають перед сучасним мистецтвознавцем у процесі аналізу синтезованих художніх практик, що поєднують елементи ручної творчості та цифрових технологій.

4. Окреслити перспективи дослідження декоративного та аудіовізуального мистецтва як інструментів культурної саморепрезентації України у глобалізованому світі.

5. Запропонувати методологічні підходи до фахового вивчення міждисциплінарних мистецьких явищ, які формуються на перетині традиційної культури й сучасних медіа.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження виступає міждисциплінарний підхід, орієнтований на комплексний аналіз традиційних художніх практик у взаємодії з новітніми цифровими формами самовираження. У межах дослідження використано сукупність методів, що дали змогу всебічно осмислити інтеграцію декоративного та аудіовізуального мистецтва в умовах глобалізаційних трансформацій:

- історико-культурний метод – для з'ясування еволюції декоративного та аудіовізуального мистецтва в Україні, простеження їхніх трансформацій під впливом глобальних тенденцій;

- порівняльно-аналітичний метод – для виявлення спільних і відмінних рис традиційних та інноваційних мистецьких форм, а також їхнього впливу на сучасну художню практику;

- метод мистецтвознавчого аналізу – для інтерпретації візуальних, символічних і стилістичних характеристик мистецьких творів, що поєднують декоративні й цифрові елементи;

- культурологічний підхід – для розгляду мистецтва як інструменту конструювання і трансляції національної ідентичності в глобальному культурному полі;

- контент-аналіз – для дослідження аудіовізуального контенту (відеоарт, інсталяції, медіапроекти), у якому простежуються елементи українського декоративного мистецтва;

- метод кейс-стаді (аналіз конкретних прикладів) – для детального розгляду окремих мистецьких практик, у яких інтегруються декоративні традиції та сучасні технології (Резнікова, 2020).

Глобалізація та цифрова революція докорінно змінили соціокультурний ландшафт XXI століття. У сфері мистецтва це проявляється у трансформації не лише художніх форм і технік, а й у зміні ролі митця, типу взаємодії з аудиторією, способів дистрибуції й архівації мистецьких об'єктів. Для українського культурного контексту, особливо після 2014 року і в умовах повномасштабної війни з 2022 року, ці трансформації набувають ще глибшого значення: вони стають засобом репрезентації національної ідентичності, травматичного досвіду та стратегією виживання в глобальному інформаційному полі (Лобко, 2022).

У контексті XXI століття, коли світ переживає безпрецедентне зростання інформаційних потоків і технічного прогресу, змінюється сама природа мистецтва як культурного феномена. Більше не існує чіткої межі між «традиційним» і «новим» – натомість відбувається їх взаємопроникнення, взаємозбагачення, а подекуди – конфлікт або деконструкція усталених форм. Саме в цьому культурному полі народжуються нові підходи до творчості, засновані на принципах гібридності, інтерактивності та постмедійності (Бевз, 2020).

Для українського мистецького середовища ці процеси є не лише реакцією на світові тенденції, а й способом творення власного голосу в глобальному просторі. Українські митці, які працюють на межі жанрів, цифрових медіа та соціальних практик, формують унікальний культурний наратив – від Марії Куліковської, яка осмислює теми тіла і насильства, до Nova Opera, що інтегрує музику, драму, відео та перформанс у спільне мистецьке переживання.

Паралельно з інноваційними практиками, спостерігається тенденція до переосмислення спадщини: фольклор, архівні документи, історичні пам'ятки стають матеріалом для сучасного мистецтва, але вже у новій формі – діджиталізованій, фрагментарній, іронічній або критичній. Така стратегія не лише зберігає, а й актуалізує минуле, роблячи його релевантним сучасному глядачу.

Цифрова культура не лише трансформує традиційні художні форми, а й створює нові форми естетичної комунікації. Діджиталізація візуального мистецтва супроводжується зміною парадигми сприйняття: від об'єкта до процесу, від

статичного зображення до рухомої візуальної конструкції (Павлова, 2021).

Живопис, графіка, фотографія дедалі частіше представлені в цифровому форматі або за допомогою цифрових інструментів. Наприклад, цифровий живопис і анімація, створена за допомогою AI, стають новими формами самовираження, де важливішим стає сам алгоритм або інтерактивність процесу, ніж матеріальність твору.

У театрі та музиці діджиталізація породжує нові жанри: медіатеатр, цифровий перформанс, VR-вистави, інтерактивна музика. Наприклад, театр DAKH активно застосовує мультимедійні засоби у виставах, поєднуючи музику, візуальні ефекти, світлові інсталяції.

Віртуальні музеї, онлайн-виставки, NFT-аукціони стали не лише новими каналами для презентації мистецтва, а й переформатовують саму систему художнього обігу.

Глобалізація спричинила зміщення фокусу з національного канону на індивідуальні та тематично різноманітні художні висловлювання. Митці дедалі більше занурюються в проблематику глобального значення: екологія, права людини, постколоніальна критика, війна, тілесність, ідентичність, фемінізм, міграція.

Ці теми відображаються і в українському мистецтві. Так, проекти Аліни Клейтман або групи Open Group акцентують на проблемах пострадянської ідентичності, перехідних станах тіла й соціуму, політичних кризах (Лобко, 2022).

Водночас українські митці дедалі активніше беруть участь у глобальних мистецьких подіях (Venice Biennale, documenta, Ars Electronica), що сприяє розширенню культурного діалогу та адаптації до міжнародного мистецького ландшафту.

Поняття гібридності стає ключовим у сучасному мистецтві. Воно означає поєднання технік, жанрів, медіа та культурних кодів в одному творі або мистецькому процесі. У сучасному мистецтві це не лише естетична стратегія, а й концептуальна установка, що відображає динамічну, багатошарову природу сьогодення (Бевз, 2020).

В українському контексті гібридність виявляється у проектах, де синтезуються архівні матеріали, фольклор, сучасна електронна музика, відеоарт та перформанс. Наприклад, роботи Марії Куліковської поєднують архітектуру, тіло і політичний наратив; виступи Nova Opera – це оперна драма, фізичний театр, відеопроєкція та соціальна критика.

Гібридні практики часто мають перформативний та процесуальний характер. Вони прагнуть не лише створити твір, а й зафіксувати досвід, взає-

модію, процес осмислення. Це змінює й саму роль митця – він стає куратором взаємодій, автором концептів, фасилітатором досвіду.

Зміна форм подачі мистецтва веде до зміни типу сприйняття. У цифрову добу глядач не лише споглядає, а активно взаємодіє з твором мистецтва. Участь, дотик, рух, звук, час доби – все це стає складниками художнього твору.

Проекти, що використовують AR, VR або інші інтерактивні технології, формують середовище, у якому сприйняття стає багатоканальним. Замість споглядання з'являється досвід повного занурення (immersive art). Це також вимагає нових стратегій архівації, документації та збереження мистецького процесу, що відбувається у змінному, цифровому середовищі (Павлова, 2021).

Глобалізація та цифрові технології не лише змінюють мистецькі форми, а й трансформують саму суть художньої діяльності. Вони сприяють децентралізації культурного виробництва, демократизації доступу до мистецтва, формуванню нових типів художньої взаємодії.

Гібридні мистецькі практики є не лише відповіддю на технологічні та глобалізаційні виклики, а й інструментом осмислення складної сучасності. В українському контексті вони відіграють особливо важливу роль у збереженні та трансформації національної ідентичності через нові, гнучкі художні мови.

Сучасне українське мистецтво, використовуючи інструментарій нових медіа, формує особливу естетичну модель, у якій традиція та інновація співіснують у синергії, а локальне отримує нове прочитання в глобальному контексті (Лобко, 2022).

Декоративне мистецтво традиційно виступало носієм етнокультурної пам'яті, засобом ідентифікації та важливим естетичним кодом спільноти. У ХХІ столітті, в умовах цифрової революції та глобалізаційних процесів, ця традиційна форма мистецтва зазнає суттєвих трансформацій. Сучасне декоративне мистецтво перебуває на перетині з новими технологіями, що ставить перед дослідниками низку важливих питань. Зокрема, як зберегти етнічну ідентичність і культурну автентичність декоративних форм у цифровому середовищі? Які нові форми і способи вираження набуває декоративне мистецтво в епоху медіаінновацій?

У цій статті розглянуто основні тенденції розвитку українського декоративного мистецтва в контексті глобалізаційних та цифрових викликів. Особлива увага приділена новітнім підходам до переосмислення традицій через інтеграцію

цифрових технологій – зокрема NFT-вишивці, 3D-кераміці, відеоінсталяціям і digital craft. Дослідження окреслює нові культурні координати, в яких функціонує декоративне мистецтво, та розглядає його роль у збереженні і трансформації національної ідентичності.

В українському декоративному мистецтві останніх десятиліть спостерігається кілька ключових тенденцій:

1. Повернення до джерел. Художники активно звертаються до національного фольклору, ремісничих традицій, етнографічної спадщини.

2. Авторське трактування традиції. Відбувається переосмислення традиційних форм (вишивка, ткацтво, кераміка) через призму особистісного досвіду та соціальних викликів.

3. Технологізація форм. Впровадження нових медіа (3D-друк, доповнена реальність, NFT, цифрова анімація) у традиційні ремесла (Павлова, 2021).

Головним викликом стає збереження естетичних і смислових кодів народного мистецтва в умовах його перетворення на медіапродукт. Цифровізація може сприяти поверхневому споживанню візуальних елементів без глибинного осмислення символіки. Водночас, відсутність передачі майстерності з покоління в покоління призводить до розриву традиційної спадкоємності (Лобко, 2022).

Сучасні митці поєднують елементи декоративного мистецтва з цифровими технологіями:

1. Digital-емалі. Використання комп'ютерної графіки для моделювання емалевих композицій, що потім фіксуються у фізичних матеріалах.

2. NFT-вишивка. Віртуальні вишивані візерунки, зашифровані у форматі NFT, слугують символом ідентичності й колекційної цінності.

3. 3D-кераміка. Впровадження 3D-друку в керамічне мистецтво дає змогу створювати складні форми, натхненні традиційною народною пластикою, але виконані з новітніх матеріалів (Бевз, 2020).

У глобалізованому світі декоративне мистецтво більше не ізольоване у межах етнічної традиції. Воно вступає у діалог із міжнародним мистецьким дискурсом, зберігаючи локальні сенси. Традиційна символіка поєднується з темами екології, війни, фемінізму, міграції – утворюючи гібридні художні практики.

Приклади синтезу декоративного мистецтва з медіатехнологіями:

1. Проєкт «Digital Craft» – експериментальна платформа, де художники поєднують ткацтво та AR-дизайн.

2. Інтерактивні об'єкти – об'єкти зі зчитувачами руху, що реагують на взаємодію глядача, створюючи динамічну композицію.

3. Відеоінсталяції на основі традиційного орнаменту – зображення вишивки перетворюються у відеопотоки, що імітують ритм ручної праці та народної пісні (Лобко, 2022).

Українське декоративне мистецтво в цифрову епоху постає як гнучкий і відкритий до інновацій простір. З одного боку, воно зберігає символічне навантаження традицій, а з іншого – адаптується до нових форм репрезентації. Через digital craft, NFT, відеоінсталяції, 3D-моделювання митці не лише розширюють межі декоративного мистецтва, а й укорінюють його в сучасному культурному контексті. Таке мистецтво стає не лише об'єктом споглядання, а інструментом комунікації, самоідентифікації та архівування історичної пам'яті.

У XXI столітті українське аудіовізуальне мистецтво перетворилося на багатовимірний простір, у якому актуалізується національна ідентичність, відбувається осмислення історичних травм, трансформація пам'яті та формування нової візуальної мови. Цей процес особливо загострився після 2014 року, а з 2022-го, на тлі повномасштабної війни, отримав новий імпульс. Митці звертаються до глибинної сутності національного, перетворюючи аудіовізуальні форми на засіб свідчення, спротиву, самоідентифікації (Агафонова, 2021).

Серед провідних напрямів українського аудіовізуального мистецтва останніх десятиліть слід виділити відеоарт, короткий метр та медіаінсталяції. Відеоарт став особливо популярним серед сучасних митців, які працюють із темами тіла, пам'яті, травм та простору. У цьому контексті важливою постаттю є Влада Ралко, яка поєднує графіку, живопис і відеоінсталяції. Її проєкт «Київський щоденник» (2022) став візуальним щоденником війни, де відео та живописні фрагменти фіксують емоційний стан країни на тлі руйнувань і невизначеності. Інший проєкт – «Картографія тіла» (2023), представлений у Національному художньому музеї України, досліджує тіло як карту насильства, травм і спротиву. У цих роботах зламана форма, фрагментарність зображення і змішання медіа виступають метафорами руйнування й намагання втримати цілісність себе й нації (Ралко, 2022).

Короткий метр в Україні активно розвивається завдяки фестивалям як-от KISFF, Wiz-Art, Molodist Short, які підтримують молодих режисерів і відкривають нові імена. У короткометражному кіно активно розробляються теми внутрішньої еміграції, травми, пошуку дому та ідентичності.

Наприклад, проєкти, створені в межах ініціативи Take a Stand (2022), стали хронікою перших місяців повномасштабної війни, де документальність поєднується з мистецькою інтерпретацією. Показовими є стрічка «Папині кросівки» (реж. Ольга Журба), що через історію підлітка з дитбудинку осмислює теми втрати, відчуження й боротьби за себе, а також «Терикон» (реж. Тарас Томенко), який зображує повсякдення дитини у зоні бойових дій як форму мовчазного опору (Грабовський, 2023).

Медіаінсталяції набувають дедалі більшого значення як синтетичний жанр, що поєднує відео, звук, об'єкти, просторові рішення та інтерактив. Проєкти на перетині медіаінсталяції й архівного мистецтва – наприклад, роботи Альберта Віногородського – розкривають українську історію та національні коди в нових формах. У проєкті «Topography of the Absence» (2019–2021) він досліджує порожнечі міського простору, що виникли після трагедій XX століття – Голокосту, Голодомору, депортацій. Через відео, архівні фрагменти та картографічне структурування Віногородський створює «археологію відсутнього». У роботі «Контури тиші» (2023), знятій у зруйнованих кварталах Харкова та Сєвєродонецька, архітектура руїн поєднується з аудіозаписами свідків, утворюючи естетико-етичну платформу свідчення (Віногородський, 2021).

У центрі сучасного аудіовізуального мистецтва – війна як травматичний і водночас об'єднавчий досвід. Художники не лише фіксують події, а й рефлексують над тим, як війна змінює людину, суспільство, уявлення про себе. Такі проєкти, як Unconquered Kharkiv, Before We Go, Mariupol. A Hundred Nights поєднують відео, інтерв'ю, анімацію й особисті спогади. Пам'ять у цих творах постає як живий і болісний процес, що виходить за межі офіційних наративів. Індивідуальні історії стають протиположністю анонімній статистиці. Відеоінсталяції, що експонуються у музеях, бомбосховищах, на вулицях, стають не лише мистецькими творами, а й актами національної присутності.

Ідентичність в аудіовізуальному мистецтві часто подається через протиставлення – радянському минулому, російському культурному домінуванню, знеособленості глобальної масової культури. Візуальні твори стають засобами самоусвідомлення та культурної емансипації. Відео вуличних художників, VR-проєкти, кіноесеї працюють із категорією «свого» – землі, мови, родини, символів (Усенко, 2024).

Окремий пласт формує звернення до українських декоративних мотивів. Їх активно інтерпре-

тують в анімації, цифровому мистецтві, кінематографі. Так, у візуальному оформленні анімаційних стрічок студії Film.ua Animation використано стилістику народного орнаменту, кольорову символіку, декоративну ритміку. Яскравим прикладом є фільм «Мавка. Лісова пісня» (2023), де елементи народного костюму, орнаментики та пейзажів Поділля й Полісся формують глибоко національний візуальний наратив. Ця анімація є не лише розважальним продуктом, а й інструментом культурної дипломатії, який транслює український культурний код на міжнародну аудиторію (Film.ua Studio, 2023).

Цифрові художники, як-от Dzyga Art Union або Zmiivka Digital, створюють проєкти, де декоративні елементи з народного мистецтва інтегруються у цифрову графіку, AR-об'єкти, інтерактивні вебінсталяції. Ці проєкти демонструють, як традиційна естетика може існувати в симбіозі з новітніми технологіями, оновлюючи візуальну мову культури.

Таким чином, українське аудіовізуальне мистецтво сьогодні є полем культурного спротиву, простором пам'яті, засобом самопізнання і візуалізації національного. Його розвиток відбувається у постійній динаміці, перетинаючи межі жанрів, форматів, дисциплін. Саме в межах відеоарту, короткого метру, медіаінсталяцій, анімації та цифрового мистецтва відбувається не лише рефлексія над травматичним досвідом, а й формування нової художньої мови, що несе в собі коди української культури, історії та ідентичності (Усенко, 2024).

На початку XXI століття сучасне мистецтво дедалі більше демонструє тенденцію до синтезу художніх форм, зокрема декоративного та аудіовізуального мистецтва. Така взаємодія не лише розширює межі художньої виразності, а й ставить перед мистецтвознавцем нові аналітичні, методологічні та інтерпретаційні завдання. Особливу увагу слід приділити питанням ідентичності, трансформації традицій, культурної пам'яті та ролі технологій у переосмисленні естетичних кодів.

Сучасна епоха характеризується домінуванням медіакультури, де межі між видовим поділом мистецтв розмиваються. Декоративне мистецтво, зокрема текстиль, кераміка, деревообробка, інтегрується в цифрові мультимедійні інсталяції, відеоарт, анімацію та доповнену реальність. Такий синтез є проявом постмодерної полістилістики, де важлива не жанрова чистота, а багаторівневе сприйняття та взаємодія сенсів (Агафонова, 2021).

Наприклад, у роботах української художниці Влади Ралко, зокрема серії «Київський щоден-

ник», декоративні елементи поєднуються з цифровими засобами візуалізації, формуючи критичну рефлексію на соціокультурні процеси. Інший приклад – цифрові проєкти Zmiivka Digital, де етнічна орнаментика адаптується до віртуального простору через аудіовізуальні технології.

Цифровізація мистецької практики вимагає від мистецтвознавця нових компетенцій. Зокрема, важливими стають навички роботи з цифровими медіа, вміння аналізувати не лише матеріальний об'єкт, а й медіатизовану форму його репрезентації. Оцифрована вишивка, 3D-моделі гончарних виробів, відеопроєкції традиційних орнаментів у музейних інсталяціях – усе це потребує переосмислення понять автентичності, оригіналу, копії.

У цьому контексті особливої актуальності набуває поняття етнокоду, який, перенесений у цифрове середовище, змінює не лише форму, а й спосіб комунікації. Цифрові виставки й відеоарт із використанням традиційних декоративних мотивів (наприклад, «Мавка. Лісова пісня» від Film.ua Studio, 2023) демонструють, як сучасне аудіовізуальне мистецтво переосмислює культурну спадщину (Film.ua Studio, 2023).

Мистецтвознавство сьогодні опиняється на перетині кількох сфер: історії мистецтва, візуальних студій, цифрової гуманітаристики, культурної антропології. Це потребує перегляду методологічного апарату. Серед ключових викликів:

- розмитість жанрових меж;
- складність фіксації й архівації аудіовізуальних об'єктів;
- необхідність міждисциплінарного аналізу;
- швидкоплинність цифрових трендів, що змінюють художній контекст.

Окрім того, виникає питання легітимації декоративного мистецтва в нових формах – чи зберігає воно свою автентичність, коли стає елементом цифрового шоу чи VR-інсталяції (Томенко, 2023).

Зміщення акцентів у бік синтетичних форм відкриває нові перспективи для музейної справи, кураторства, арт-критики. Вивчення взаємодії декоративного й аудіовізуального мистецтва дозволяє не лише зберігати традицію, а й створювати нові наративи – міжлокальні, транснаціональні, інклюзивні.

У межах фахових досліджень перспективними є:

- аналіз інтерактивних експозицій з елементами AR/VR;
- фіксація змін у рецепції декоративного мистецтва в цифрову добу;
- розробка термінології для опису нових форм естетичного досвіду;

– документування кейсів синтезу (наприклад, колаборації між художниками, аніматорами, дизайнерами) (Грабовський, 2023).

У XXI столітті декоративне мистецтво перестає бути виключно «рукотворним» чи «традиційним». Воно набуває нових форм існування в цифровому середовищі, трансформуючись у складові аудіовізуальних об'єктів. Для сучасного мистецтвознавця це означає вихід за межі класичної теорії й необхідність вироблення нових аналітичних стратегій, спроможних осмислити динаміку перетворень у мистецтві майбутнього.

У добу стрімкої цифровізації та глобалізаційних змін сучасне українське мистецтво демонструє зростаючу взаємодію між різними видами творчого висловлення, зокрема декоративним та аудіовізуальним. Однією з визначальних тенденцій є активне поєднання традиційних форм з новітніми технологіями, що зумовлює появу гібридних мистецьких форматів. Такий синтез форм і змістів не лише розширює естетичні можливості, а й становить концептуальний виклик для мистецтвознавця, який має оперувати міждисциплінарними підходами, враховуючи нові типи культурної репрезентації.

Декоративне мистецтво, вкорінене в народних традиціях, етнокодів та символіці, поступово виходить за межі фізичного простору експозицій. Завдяки цифровим платформам, мультимедійним інсталяціям, відеоарту та візуальному сторітелінгу воно трансформується в нові форми, зберігаючи при цьому автентичність змісту. Водночас аудіовізуальне мистецтво дедалі активніше використовує декоративні елементи як маркери культурної пам'яті й національної ідентичності, що проявляються у нових сенсорних та емоційних площинах.

У результаті сучасне українське мистецтво функціонує як поліфонічне поле діалогу між національним і глобальним, традиційним і інноваційним, матеріальним і віртуальним. Для мистецтвознавця це означає необхідність переосмислення усталених аналітичних моделей, відкритість до нових методологій, здатність фіксувати динаміку змін і глибше інтегрувати знання з галузей культурології, медіатеорії, антропології мистецтва.

Українське мистецтво в умовах глобалізації постає як жива, гнучка система, в центрі якої – митець, що транслює власну ідентичність через складні, багаторівневі образи. Завдання сучасного мистецтвознавця – вчасно розпізнавати ці процеси, інтерпретувати нові естетичні мови, зберігаючи зв'язок із національною традицією, та критично осмислювати перспективи подальшого розвитку мистецтва в умовах культурної взаємодії на глобальній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забужко О. В. Шевченків міф України: спроба філософського аналізу. Київ: Факт, 2007. 160 с.
2. Масол Л. М. Мистецтво: теорія та історія: навч. посіб. Київ: Літера, 2010. 304 с.
3. Федорук О. М. Сучасне українське мистецтво у глобалізованому світі: тенденції і перспективи. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2021. № 3. С. 18–23.
4. Резнікова Н. П. Традиції й новаторство в сучасному декоративному мистецтві України. Культура і сучасність: альманах. 2020. № 1. С. 45–51.
5. Бевз Т. В. Інтердисциплінарність у мистецтвознавчих дослідженнях. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2020. № 1. С. 12–17.
6. Павлова І. В. Вплив цифровізації на сучасне мистецтво. Культура і мистецтво у сучасному світі. 2021. Вип. 22. С. 89–95.
7. Лобко О. М. Сучасні художні практики в контексті глобалізаційних змін. Мистецтвознавчі записки. 2022. № 41. С. 34–40.
8. Агафонова Н. В. Відеоарт: історія, теорія, практика. Мистецтвознавчі записки. 2021. № 39. С. 54–62.
9. Ралко В. Київський щоденник / The Kyiv Diary 2022. URL: <https://ralko.art>
10. Грабовський В. Український короткий метр: виклики та перспективи. Кіно-Театр. 2023. № 4. С. 26–30.
11. Віноградський А. Topography of the Absence: архів як простір. Prostory. 2021. № 28 URL: <https://prostory.net.ua>
12. Zmiivka Digital. Проекти в цифровому середовищі 2023. URL: <https://zmiivka.art>
13. Film.ua Studio. Мавка. Лісова пісня 2023. URL: <https://mavka.ua>
14. Томенко Т. Терикон: кіно як свідчення. DOCU/КРАЇНА. 2023. № 2. С. 12–17.
15. Усенко Н. Війна і мистецтво: медіаінсталяції як форма спротиву. Вісник Харківської державної академії культури. 2024. № 65. С. 85–91.

REFERENCES

1. Zabuzhko O. V. (2007) Shevchenko's myth of Ukraine: An Attempt at Philosophical Analysis [Shevchenko's Myth of Ukraine: An Attempt at Philosophical Analysis]. Kyiv: Fakt. 160 [in Ukrainian].
2. Masol L. M. (2010) Mystetstvo: teoriia ta istoriia: navch. posib. [Art: Theory and History: A Textbook]. Kyiv: Litera. 304 [in Ukrainian].
3. Fedoruk O. M. (2021) Suchasne ukrainske mystetstvo u hlobalizovanomu sviti: tendentsii i perspektyvy [Contemporary Ukrainian Art in a Globalized World: Trends and Prospects]. Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv, 3, 18–23. [in Ukrainian].
4. Reznikova N. P. (2020) Tradytzii y novatorstvo v suchasnomu dekoratyvnomu mystetstvi Ukrainy [Tradition and Innovation in Contemporary Decorative Art of Ukraine]. Kultura i suchasnist: almanakh, 1, 45–51. [in Ukrainian].
5. Bezz T. V. (2020) Interdystyplinarnist u mystetstvoznachykh doslidzhenniakh [Interdisciplinarity in Art Studies]. Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv, 1, 12–17. [in Ukrainian].
6. Pavlova I. V. (2021) Vplyv tsyfrovizatsii na suchasne mystetstvo [The Impact of Digitalization on Contemporary Art]. Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti, 22, 89–95. [in Ukrainian].
7. Lobko O. M. (2022) Suchasni khudozhni praktyky v konteksti hlobalizatsiinykh zmin [Contemporary Artistic Practices in the Context of Global Transformations]. Mystetstvoznachy zapysky, 41, 34–40. [in Ukrainian].
8. Agafonova N. V. (2021) Videoart: istoriia, teoriia, praktyka [Video Art: History, Theory, Practice]. Mystetstvoznachy zapysky, 39, 54–62. [in Ukrainian].
9. Ralko V. (2022) Kyivskiy shchodennyk / The Kyiv Diary. URL: <https://ralko.art>
10. Hrabovskiy V. (2023) Ukrainskyi korotkyi metr: vyklyky ta perspektyvy [Ukrainian Short Films: Challenges and Prospects]. Kino-Teatr, 4, 26–30. [in Ukrainian].
11. Vynogradskiy A. (2021) Topohrafiia viddutnosti: arkhiv yak prostir [Topography of the Absence: Archive as Space]. Prostory, 28. URL: <https://prostory.net.ua>
12. Zmiivka Digital. (2023) Proieky v tsyfrovomu seredovyschi [Projects in the Digital Environment]. URL: <https://zmiivka.art>
13. Film.ua Studio. (2023) Mavka. Lisova pisnia [Mavka. The Forest Song]. [Electronic resource]. URL: <https://mavka.ua>
14. Tomenko T. (2023) Terykon: kino yak svidchennia [Terykon: Cinema as Testimony]. DOCU/KRAINA, 2, 12–17. [in Ukrainian].
15. Usenko N. (2024) Viina i mystetstvo: mediainstalatsii yak forma sprotyvu [War and Art: Media Installations as a Form of Resistance]. Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury, 65, 85–91. [in Ukrainian].